

Stichting Molendocumentatie

Stichting voor het verzamelen, beheren en toegankelijk maken van archieven
en collecties van de Vereniging "De Hollandsche Molen" te Amsterdam

Jaarverslag 2023

Bestuurlijke zaken

De statuten zijn conform de WBTR (Wet Bestuur en Toezicht Rechtspersonen) aangepast. Er is nu een Dagelijks Bestuur van 3 personen (voorzitter, secretaris en penningmeester) en 2 toezichthoudende bestuursleden. Er is ook een aangepast huishoudelijk reglement gemaakt om de scheiding tussen de toezichthoudende en uitvoerende taken vorm te geven.

Aan het eind van het jaar heeft de secretaris Rob van der Burg afscheid genomen van het bestuur. Zijn taken worden overgenomen door de nieuwe secretaris Corry Tersluijsen.

In 2023 is ook afscheid genomen van de bestuursleden Dick Zweers en Annette Welkamp. Daarmee is het aantal bestuursleden onder het in de statuten verplichte aantal gezakt.

De bestuursvergaderingen worden bijgewoond door Frans Rutten als coördinator van de vrijwilligers.

Het Dagelijks bestuur heeft in 2023 viermaal vergaderd. Deze vergaderingen werden steeds na 2 weken gevolgd door een Bestuursvergadering. Het DB doet voorstellen en het Bestuur beslist. Twee bestuursvergaderingen zijn gehouden in het bijzijn van de vrijwilligers. Hiermee zijn zij direct bekend en betrokken bij de besturing van de SMD-organisatie.

In 2023 is ook tweemaal op bestuurlijk niveau overlegd met de Vereniging De Hollandsche Molen. Uiteraard heeft daarbij het 100-jarig bestaan van de Vereniging centraal gestaan. Helaas heeft de bijdrage die SMD zou leveren weinig concreets opgeleverd. Iedere maand een verhaal uit het archief over een eveneens jubilerende molen heeft geen 12 verhalen opgeleverd. In het bestuurlijk overleg in december 2023 stond het werkplan voor 2024 centraal. Belangrijke items daaruit zijn de communicatie naar buiten over het archief, de samenvoeging van de werkruimtes van SMD en DHM en mogelijk een vervolg op het project Crowdsourcing. SMD heeft een breder archief dan alleen over molens zelf, maar er zit ook informatie in over het ambacht molenaar, molenmakers en technische verbeteringen aan de oudhollandse molen.

Overdracht archieven van DHM naar SMD

Tot nu toe vond er iedere 10 jaar een overdracht van het archief plaats. DHM heeft te kennen gegeven nu zij volledig digitaal zijn gaan werken om dit iedere 5 jaar te gaan doen. Omdat een analogo archief overdragen anders in elkaar steekt dan een digitaal archief, zijn daarover in 2023 discussies gestart hoe dat vormgegeven moet worden. Met behulp van een extern bureau zal dat in 2024 worden voorbereid, zodat per 01.01.2025 de overdracht kan worden geëffectueerd.

Project Crowdsourcing

Al in 2022 is het project daadwerkelijk van start gegaan, na een gedegen voorbereiding. We kunnen constateren dat de voorbereiding goed is gedaan, want er treden geen onoverkomelijke zaken op. Hieronder een tabel met de gegevens per jaar. Het totaal loopt tot 31.12.2023

t/m 31.12.2023	2022	2023	totaal
Aantal actieve gebruikers	10	16	21
Aantal actieve projecten	4	21	23
Aantal projectleiders/controleurs	3	3	3
Aantal archiefstukken dat voorzien is van een ingevuld formulier	1.938	12.882	14.820

NB:

Er waren meer (2) gebruikers die zich wel hebben aangemeld, maar uiteindelijk niets hebben gedaan.

Er waren ook meer projecten die nog niet publiek beschikbaar waren. Helaas laat de statistiek nagenoeg alle projecten zien, ook die dat jaar nog niet waren geconcipeerd. Deze tabel is gecorrigeerd op niet actieve gebruikers en projecten.

In 2023 zijn er wel regelmatig vragen gesteld aan de leverancier van de software om zaken anders in te kunnen richten of om aanpassingen te leveren. Hiervoor is een permanent urenbudget beschikbaar. Door regelmatig overleg zijn er zaken aangepast. Zonder dat overleg zou bijvoorbeeld bovenstaand overzicht niet gemaakt kunnen zijn.

Project Digitale Archivering

Er wordt door SMD veel werk verricht en het resultaat wordt op de S-schijf geplaatst. Het gaat dan om 20.000 e-mails en honderden bestanden. Er is weliswaar een mappenstructuur aangebracht, maar dat is onvoldoende voor een archief. In samenwerking met Dick Bunscoeke is er in 2023 een ordeningsmodel ontworpen. Na de instemming in het bestuur met het project worden er in X deelprojecten voorbereidingen getroffen. De deelnemers aan het project zien elkaar iedere 2 weken en bereiden de uitvoering van de ordening in 2024 voor.

Excursie 2023

In 2023 ging de reis naar de Zuid-Hollandse eilanden. Na de verzameling op het station in Zwijndrecht bracht de bus ons naar het streekarchief Voorne-Putten. Door de archivaris dhr. V.d. Houwen werd getoond wat er zoal in hun archief te vinden is en werd er ook een bezoek gebracht aan de archiefruimte.

Na de lunch in hotel 't Wapen van Marion in Oostvoorne werd een bezoek gebracht aan de molen van Oostvoorne en aan de molen van Zuidland. Bij deze laatste had de molenaar lekkere koek gebakken ter gelegenheid van ons bezoek. Na het diner weer in 't Wapen van Marion vertrok de bus weer naar station Zwijndrecht.

Eric Hannema en Frans Rutten hadden een mooie excursie in elkaar gezet. Samen met het schitterende weer een geslaagde dag.

Koninklijke onderscheiding

Voor Erik Stoop was ter gelegenheid van zijn 80^e verjaardag. Zijn vele verdiensten voor de molenwereld en zijn afscheid van het bestuur een koninklijke onderscheiding (Ridder in de orde van Oranje-Nassau) uitgereikt. De uitreiking vond plaats in zijn woonplaats in Woerden.

Samen met de Vereniging van Vrienden van de Cabauwse Molen SMD en zijn familie was er 's middags een groot verjaardagsfeest in de molen van Cabauw. De burgemeester van Lopik kwam ook zijn opwachting maken en feliciteerde de jubilaris en zijn vrouw met de Koninklijke onderscheiding. Hij verzorgde een fraaie trompet-serenade op de molenwerf. Voor alle aanwezigen was er een prima buffet georganiseerd door het restaurant 't Witte Paard van Cabauw.

Toekomstvisie van SMD

In het overleg met de Vereniging De Hollandse molen is uitgebreid stilgestaan bij de visie van SMD op haar toekomstige werkzaamheden. Hoewel er in de statuten meer taken staan, richt SMD zich op 3 taken: beheren van de archieven, het instandhouden en uitbreiden van de molenbibliotheek; het toegankelijk maken van de collectie. De statuten bestrijken een langere termijn terwijl een werkplan en meerjaren werkplan een kortere looptijd hebben. Prioriteit wordt gegeven aan de taken die nu het meeste effect sorteren.

De communicatie naar buiten moet verbeteren, enerzijds door een attractievere website te ontwikkelen, anderzijds door meer naar buiten te treden om te laten zien wat er allemaal voor moois beschikbaar is.

SMD is een vrijwilligersorganisatie waar de aanwezige vrijwilligers een grote mate van zelfstandigheid hebben in het uitvoeren van de taken waarvan zij overtuigd zijn dat die bijdragen aan de ordening en ontsluiting van het archief.

Overzicht van werkzaamheden in 2023

Inleiding

2023 was voor de vrijwilligers een bewogen jaar. Erik Stoop, de coördinator had eerder aangegeven een stap terug te willen doen, hetgeen daadwerkelijk gebeurde. Tegelijk gaf Peter de Moes aan niet langer naar Amsterdam te komen, maar voortaan van huis uit werkzaamheden te zullen verrichten.

Helaas overleden in de verslagperiode twee vrijwilligers, allebei zeer gewaardeerd. In Martien van Balgooi en Jelle Bosma hebben we twee toegewijde krachten verloren.

Aanwinsten

In 2023 zijn er 18 aanwinsten in ontvangst genomen.

Deze aanwinsten zijn individueel geregistreerd in Atlantis, waarbij een korte opsomming is opgenomen van het ontvangen materiaal.

Onder de aanwinsten verdienen er drie speciale vermelding:

1. De collectie Den Engelse. Deze bestaat volledig uit digitale bestanden, meest Word documenten. Het is de neerslag van eigen archiefonderzoek naar de molens van Alkmaar en de molens van het Schermereiland. Behalve eigen documenten zijn er ook documenten opgesteld door wijlen Pieter Schotsman, waarmee de schenker bevriend was en met wie hij gegevens uitwisselde. Het werk van Schotsman mist vaak een goede bronvermelding. Het materiaal is beschikbaar voor onderzoek, maar mag niet online worden geplaatst.
2. De collectie Stoop. Bij zijn afscheid heeft Erik een grote hoeveelheid meest zeer zeldzaam materiaal overgedragen. Genoemd kunnen worden gegevens over de bouw van een nieuwe windmotor voor de polder Haanwijk ter vervanging van een wipmolen en een familiearchief van de roedenmakers Pot met veel origineel materiaal. Hoewel de collectie divers van samenstelling is, moet overwogen worden om de collectie als geheel bijeen te houden.
3. Digitale fotobestanden van wijlen Joop Vendrig (bijlage). De collectie omvat 27.000 digitale foto's, voornamelijk uit de periode 2001 – 2014, waaronder ook interieuroptnamen. Het overgedragen materiaal is geordend op provincie, plaats en molen. Vooral de interieuroptnamen vormen een waardevolle aanwinst.
4. Digitaal fotoarchief van De Hollandsche Molen. Dit archief is na lange discussie overgedragen. De omvang is ruim 99.000 digitale foto's. Hoewel de eerste opdracht luidde: "selecteer min of meer recente opnamen voor overname in Atlantis", betreft het nu eigenlijk overdracht van een stuk verenigingsarchief. Overigens is gebleken dat al eerder een selectie uit deze verzameling foto's heeft gemaakt en in Atlantis geplaatst. Aangezien het in feite deel uitmaakt van het verenigingsarchief, wordt overwogen om deze verzameling te betrekken in de komende archiefoverdracht door de vereniging.

Verder zijn er nog toezeggingen ontvangen voor twee zeer waardevolle collecties, te weten het archief van Herman Hagens en het archief van tjaskerbouwer Dijkstra uit Giethoorn, lopende vanaf ca. 1910.

Een overzicht van de verworven aanwinsten naar categorie:

Onderwerp	Categorie
Afbeeldingen	7
Archief	5
Bouwtekeningen	2
Divers	2
Fotoalbum	2

Inventarissen

Van een aantal gedeponeerde archieven is in het verleden een papieren inventaris opgesteld. Voor zover deze nog niet in Atlantis waren ingevoerd, is dat alsnog geschied of zijn de gegevens gecompleteerd.

Het betreft:

1. Inventaris van de collectie Tutein Nolthenius, <https://zoeken.allamolens.nl/detail.php?id=134836482>, oorspronkelijk opgesteld door mr. G. van der Flier. De collectie bevat uniek onderzoeksmateriaal, zo constateerde Van der Flier al in 1985. Met het toevoegen van de inventaris wordt nu in ieder geval ook op de website beschreven waar het materiaal uit bestaat.
2. Het molenarchief van B. van der Veen Czn: <https://zoeken.allamolens.nl/detail.php?id=134833741>. De eigenlijke inventaris, opgesteld door Dr. A.J. Kölker was reeds in Atlantis overgenomen. Aan de

- inleiding zijn toegevoegd het in de oorspronkelijke inventaris opgenomen Register op persoonsnamen en het Proces-verbaal van vernietiging.
3. Stichting Electriciteitsopwekking / werkgroep windenergie: <https://zoeken.allemolens.nl/detail.php?id=134836343>
Aan de reeds ingevoerde toegang werden de oorspronkelijke inleiding en de samenstelling van het bestuur van de stichting toegevoegd.
  4. Inventaris van het archief van de Redactiecommissie Molennieuws, oorspronkelijk opgesteld door Dr. A.J. Kölker, <https://zoeken.allemolens.nl/detail.php?id=134836473>
De inventaris werd volledig ingevoerd.
  5. Voor de inventaris van het archief van J.H. van den Hoek Ostende werd een inleiding geschreven, zie <https://zoeken.allemolens.nl/detail.php?id=140215703>
  6. Hetzelfde geschiedde voor het archief van H.L. Brons, <https://zoeken.allemolens.nl/detail.php?id=140479689>

Voor de archieven van Mr. A. Loosjes en H. van der Neut is een inleiding in voorbereiding. Omdat gegevens over de archiefvormer niet altijd voorhanden zijn, kost onderzoek de nodige tijd en inspanning. Het is helaas niet gelukt deze inleidingen in 2023 te voltooien.

Archievenoverzicht

Ten behoeve van planning van werkzaamheden van de vrijwilligers is een statusoverzicht gemaakt van de in Atlantis opgenomen archieven. Gebleken is dat heel vaak de werkzaamheden deels zijn uitgevoerd. Vaak zal dat samenhangen met digitalisering van (een deel van) het archief. Deels zijn werkzaamheden tussentijds afgebroken of opgeschort, mogelijk omdat aan andere zaken prioriteit moest worden gegeven. Een statusoverzicht is niet bijgehouden.

Het verdient aanbeveling om voorafgaand aan de start van het inventariseren van een collectie of archief een plan van aanpak te maken met daarin opgenomen de doelstellingen en de te verrichten werkzaamheden. Voor de collectie Weerheym is een kort plan inmiddels opgesteld. Dit is mede ingegeven door de interesse die er vanuit DHM bestaat voor dit materiaal in het kader van het project "Craft of the miller".

De verzameling middenformaat negatieven van Lammers uit Winterswijk, al lang in de collectie, was nog niet geïnventariseerd. Wel zijn eerder de negatieven gedigitaliseerd en grotendeels ook in de beeldbank opgenomen. De meeste negatieven zijn ook als afdrucken aanwezig. Verder doet zich het merkwaardige feit voor dat bij de afdrucken Lammers als fotograaf wordt vermeld, terwijl dat bij de negatieven niet is gebeurd, hoewel het vaststaat dat de opnamen van zijn hand zijn.

Niet geregistreerde verzamelingen en collecties

Hieronder moet worden verstaan dat er nog geen registratie in Atlantis is gemaakt. Dat wil niet zeggen dat er geen informatie over de archieven voorhanden is, maar dat deze gegevens verspreid en niet altijd makkelijk terug te vinden zijn. Evenmin betekent dit dat al het materiaal ongeordend is. Naar meters archief gerekend is het grootste deel wel geordend en netjes in archiefdozen opgeborgen. Deze onderdelen maken deel uit van de vaste collectie en zijn ook als zodanig te raadplegen.

Met name betreffen deze delen de collectie "Molendocumentatie", die geordend op allerlei onderwerpen in geëtiketteerde archiefdozen worden bewaard, en de grote verzameling krantenknipsels, die voornamelijk op gemeente is geordend en deels is onderverdeeld in bestaande en verdwenen molens.

Het archief Molendocumentatie beslaat 29 planken, ongeveer 27 m.

Aan de dossiers, die zijn geordend op plaats en molen, is eerder de verzameling "Grote foto's" toegevoegd. In de dozen met diverse onderwerpen bevindt zich ook materiaal afkomstig uit de collectie De Kramer en andere collecties (zie bijvoorbeeld de doos met molenbestekken). Opvallend genoeg zijn er ook archiefstukken van de SMD zelf aangetroffen, betreffende microverfilming. Deze stukken zouden aan het SMD-archief moeten worden toegevoegd.

Bij een inventarisatie van deze verzameling zou zoveel mogelijk moeten worden vastgelegd wat de herkomst van het materiaal is, voor zover bekend.

Van de krantenknipsels, thans ongeveer 10 m archief, is een laatste bijgewerkte papieren inventaris in 1997 verschenen, samengesteld door Van der Flier. Destijds luidde de conclusie al dat de ordening eigenlijk niet goed aansloot op de ordening die voor de rest van de collectie is gehanteerd. Dossiers met knipsels over bestaande molens zijn geordend per gemeente en niet op plaatsnaam. Tevens werd per gemeente een map voor knipsels over de verdwenen molens bijgehouden. Dit materiaal is dus niet op molen geordend. De collectie, heeft, ondanks digitalisering van allerlei kranten en tijdschriften, een hoge documentaire waarde, omdat in een oogopslag inzicht kan worden verkregen in nieuwsberichten in de loop van de tijd. Een herordening op plaats en Ten Bruggencatenummer zou ideaal zijn, maar daarvoor ontbreekt de mankracht en het heeft ook geen hoge prioriteit, omdat de collectie wel raadpleegbaar is, zij het soms met enig zoeken. Omdat de papieren inventaris na 1997 niet is aangevuld, en ook vanwege de hiervoor genoemde ordening, leek het niet opportuun om deze in Atlantis over te nemen. De consequentie is wel dat bezoekers van de site geen informatie over dit deel van de collectie vinden en daardoor dus ook niet getriggerd worden.

De in de inventaris genoemde mappen met knipsels over algemene onderwerpen zijn niet aangetroffen; mogelijk zijn deze verplaatst naar de collectie Molendocumentatie.

Teneinde te komen tot een centraal beheerd overzicht van nog niet geregistreerde collecties is een begin gemaakt met registratie in Atlantis als Aanwinst. Het is helaas niet gelukt deze werkzaamheden in het verslagjaar te voltooien.

Negatieven en dia's

In het depot en in de brandkast bevindt zich een grote verzameling negatieven en dia's. Zoals hiervoor aangegeven is een begin gemaakt met het herverpakken en ordenen en beschrijven van twee collecties.

Bibliotheek

De bibliotheek is in vertrouwde handen en wordt op voorbeeldige wijze beheerd.

In de loop van 2023 is een verbetering in de zoekfunctie van de website aangebracht. Verder zijn de verzameling Gildebrieven, in pdf-formaat ontvangen van Het Gilde van Molenaars in Atlantis geplaatst. Daarbij is tevens een mogelijkheid gecreëerd om artikelen, die al beschreven waren, te koppelen aan de pagina waarop het artikel aanvangt. Voor bezoekers van de website is het daarmee mogelijk om vanaf een beschrijving door te klikken naar het artikel zelf. De koppelingen moeten handmatig worden aangebracht; de bibliothecaris maakt hiermee goede vorderingen.

Eind 2023 is speciaal voor de bibliotheek een rubriekenstructuur aangemaakt in Atlantis. Gekeken wordt of hiermee de zoekstructuur van de destijds in druk verschenen Molenbibliografie kan worden nagebouwd. De publieksomgeving is hiervoor nog niet aangepast.

Toegevoegd in Atlantis in 2023

Boeken	229	waarvan 48 nieuwe publicaties, de rest tweedehands of schenking
Tijdschriftartikelen	408	
Krantenartikelen	665	ingevoerd door Dick Kenbeek
Totaal in Atlantis op 31 december 2023		
Artikelen	15.489 records	
Boeken	05.442 records	

Fotocollectie / Beeldbank

In de afgelopen periode is hard doorgewerkt aan verdere digitalisering van het aanwezige fotomateriaal. Daarnaast is er een begin gemaakt met opschoning van de netwerkomgeving. Daarbij zal worden gekeken naar ontdebelen en een strakker bestandsbeheer.

Beantwoording vragen

In 2023 werden er 87 verzoeken om informatie beantwoord, van zeer oppervlakkige tot diepgaande. Interessant waren een discussie over de vroege geschiedenis van de Liendense torenmolen en een verzoek om overdracht van een bouwbestek voor de molen van Cadzand, in origineel in de collectie aanwezig. De vereniging heeft besloten om niet op dit verzoek in te gaan. Opvallend was verder een verzoek van een journaliste om een dataset. Zij is verwezen naar de datasets in het Nationaal Georegister.

Onderwerp	Aantal
Specifieke molen	29
Beeldmateriaal	24
Molenaarsfamilie	9
Molens overig	8
Thuisbrengen beeldmateriaal	7
Personen	4
Benaming	2
Modelbouw	2
Voorwerp	1
Dataset	1
Eindtotaal	87

Bereikte resultaten archief in Atlantis

Verwerkte inzendingen: 405.

Zoekplaatjes opgelost: 8.

Afbeeldingen toegevoegd: 173.

Ontvangst bezoekers

In 2023 brachten 14 personen een bezoek aan de SMD. Het merendeel van de bezoekers was op zoek naar informatie over één of meer specifieke molens.

Het aantal bezoekers blijft laag. Deels zal dit verband houden met de beperkte doordeweekse openstelling, zodat het er meestal op neerkomt dat bezoekers een vrije dag moeten nemen. Ook kan een rol spelen dat belangstellenden uit de molenwereld meestal weinig ervaring hebben met archiefonderzoek.

Vaak gaat in eerste instantie de belangstelling vooral uit naar het fotomateriaal. Als ook ander materiaal wordt aangeboden, valt dat meestal wel in de smaak.

De ontvangen bezoekers waren zonder uitzondering enthousiast over het aanwezige materiaal.

Onderwerp	Aantal
Specifieke molen	6
Overdracht	4
Jubileumboek	3
Overige	1

Nieuwe activiteiten

Collectie reisverslagen Willem Roose.

Ingaande op een aanbod van Willem Roose is een aanvang gemaakt met DTP-opmaak van door hem gemaakte reisverslagen van zijn molenreizen. Het is de bedoeling om deze op te nemen onder de OCR-gescande tijdschriften. Dit werk wordt uitgevoerd door een recent aangetrokken vrijwilliger, die een grafische achtergrond heeft. Voor de opmaak wordt gebruik gemaakt van open source software.

Collectie molenfoto's Joop Vendrig.

Recent hebben we via Dick Kenbeek de fotobestanden van wijlen Joop Vendrig ontvangen. Deze collectie bestaat uit ongeveer 27.000 digitale foto's, die voorbeeldig zijn geordend op molen, dan wel op evenement. Momenteel wordt een methode ontwikkeld om snel inzicht te verkrijgen in het aangeleverde materiaal. Er zijn overzichten gemaakt van aantallen foto's per molen. Met een soortgelijk overzicht uit de beeldbank van Atlantis kan worden gekeken welke molens het eerst voor opname van beeldmateriaal in aanmerking komen.

Digitale publicaties

Een start is gemaakt met de opname in Atlantis van digitale versies van de tijdschriften Gildebrief en Van Haver tot Gort, beide met toestemming en medewerking van de betreffende organisaties.

Daartoe is een kleine aanpassing in Atlantis gedaan, zodat reeds in de Bibliotheek beschreven artikelen nu kunnen doorlinken naar de betreffende digitale pagina.